

POLYGAMIE IN DE MODERNE ARABISCHE RECHTSLITERATUUR

Ghassan Ascha

1. Het hedendaags debat over de polygamie

Als instelling die op de Koran berust is de polygamie eeuwenlang gespaard gebleven voor elke kritiek van de kant van de moslims.

Zonder enige moeilijkheid is zij vanaf de tijd van de Profeet tot het einde van de 19e eeuw aanvaard. Het contact dat in de 19e eeuw tot stand kwam tussen de Arabische wereld en het westen leidde tot sociale ontwikkeling en tot de opkomst van hervormingsbewegingen. Dat heeft de moslims ertoe gebracht het debat over de polygamie te openen.

Anderzijds is dit debat bevorderd door de kritiek die sommige westerse personen hebben geuit over de islamitische voorschriften met betrekking tot de vrouwen, met name hun kritiek op de polygamie.

In die tijd gingen er in de islamitische wereld stemmen op die de polygamie aanvielen en verbod ervan vroegen. Door sommigen werd dit verbod rechtstreeks op de Koran gebaseerd, waarin in een van de verzen de gelijkheid als voorwaarde voor de goedkeuring van de polygamie genoemd wordt. Immers zegt de Koran: “En als jullie vrezen ten aanzien van de wezen niet juist te handelen, trouwt dan met zoveel vrouwen als jullie goeddunkt, twee, drie of vier. Maar als jullie vrezen (haar) niet rechtvaardig te kunnen behandelen, dan met één of met slavinnen waarover jullie beschikken. Dat is het meest voor de hand liggend om onrechtvaardigheid te voorkomen” (4:3).

Een ander vers stelt dat echter deze gelijkheid onmogelijk is. Het zegt: "Jullie zullen niet in staat zijn de vrouwen gelijk te behandelen, hoe graag jullie het ook zouden willen. Maar geef dan ook niet toe aan jullie afkeer, zodat jullie haar alleen laten als een ongehuwde. En als jullie het weer goed maken en godsvrezend zijn, dan is God vergevend en barmhartig" (4:129).

Op grond van deze verzen zou geconcludeerd kunnen worden dat de Koran de polygamie verbiedt.

De bekendste activist was de Egyptenaar Qāsim Amīn, die in 1898 schreef: "Het blijkt dat de Wetgever de verplichting om je met slechts een vrouw tevreden te stellen enkel baseert op de vrees niet billijk te kunnen zijn, want Hij heeft verklaard dat gelijkheid niet te verwezenlijken is. Nu is vastgesteld dat gelijkheid onmogelijk is, wie waagt het dan de ongelijkheid niet te vrezen".¹

Ter rechtvaardiging van zijn beroep op het verbod van polygamie gaat hij verder met: "De kern die wij uit het vers dat de polygamie toestaat kunnen halen, is dat deze slechts is toegestaan als elke ongelijkheid uitgeschakeld is. [...] Maar als de mannen zich in meerderheid onbillijk tonen tegen hun vrouwen, zoals we heden ten dage kunnen zien, of als de polygamie het uiteenvallen van de familie mogelijk maakt of als zij leidt tot een vijandige houding tussen de verschillende leden van een familie en tot generalisatie van dit fenomeen, is het de rechter toegestaan om in het algemeen belang de polygamie al of niet onder bepaalde voorwaarden te verbieden overeenkomstig wat hij in het belang van de maatschappij gepast acht".²

Deze gedurfde ideeën zijn door de Egyptische gemeenschap slecht ontvangen. Qāsim Amīn werd - mede om zijn andere ideeën over de positie van de vrouw - meedogenloos aangevallen en voor dom verklaard door de geestelijkheid, die hem van ketterij beschuldigde. In werkelijkheid is een beroep op de Koran om zo de polygamie te verbieden, de gedurfdheid van het idee ten spijt, in tegenspraak met

de uitdrukkelijke toestemming in de Koran zelf en met de praktijk van de Profeet zelf.

In diezelfde periode heeft ook de hervormer Muḥammad 'Abduh, uitgaande van de islam zelf, de beperking van de polygamie en zelfs het verbod ervan verdedigd. Hij was van mening dat de kwalijke kanten van de polygamie erger zijn dan de voordelen die deze bij het begin van de islam heeft gehad, zoals het instandhouden van de familiebanden en de versterking van de etnische saamhorigheid. Ook Muḥammad 'Abduh had de godsdienstgeleerden ('*ulamā*') ertoe aangezet deze vraag serieus te bestuderen, want het geloof is, zo stelde hij: "Tot ons gekomen in het belang en voor het welzijn van de mensheid. Een van de beginselen van het geloof is het kwade en nadelige te verbieden. Als op een gegeven moment een ongekend nadeel voortvloeit uit de een of andere gewoonte, wordt het natuurlijk noodzakelijk die regel aan de tijd aan te passen, en wel overeenkomstig het principe dat eerst het misbruik van een gewoonte wordt besteden en pas dan het belang ervan wordt onderzocht. Dus is de polygamie strikt verboden als onbillijkheid te vrezen is".³

Meer dan twintig jaar later hebben deze gedachten weerklank gevonden. In oktober 1926 heeft de commissie, die was ingesteld ter hervorming van het Egyptische familierecht, meerdere voorstellen gedaan. Daarvan noemen we er twee die betrekking hebben op de polygamie.

Het doel van het eerste voorstel was aan de vrouw het recht toe te kennen om in het huwelijkscontract van haar echtgenoot te bedingen dat hij geen tweede vrouw neemt.

Het tweede voorstel was bedoeld om de polygamie door twee voorwaarden te beperken, te weten, dat de man in staat is zijn vrouwen te onderhouden en billijk te zijn tegenover beide. De voorwaarden die in het tweede voorstel zijn genoemd worden door de rechtsgeleerden (*fukahā*), vanuit een religieus gezichtspunt, gezien als

verplicht in geval van polygamie. Het doel was ervoor te zorgen dat deze twee voorwaarden van religieus voorschrift tot juridische verplichting worden. Dat beviel de clerus niet; zij waren in die tijd mordicus tegen dit voorstel, wat leidde tot intrekking ervan. In 1929 verscheen wet no. 25, waarin enkele voorstellen van de commissie waren opgenomen met betrekking tot het huwelijk en de ontbinding ervan; de voorstellen betreffend de polygamie waren eruit verdwenen.

Het argument van de clerus was en is nog steeds, dat enkel en alleen de man “de bevoegdheid heeft om te beoordelen op welk moment hij vreest niet meer billijk te zijn. Bovendien is hem, voor God, gevraagd het oordeel toe te passen dat past bij dat wat hij van zichzelf weet. De wet heeft geen enkele zeggenschap over hem”.⁴

Ter rechtvaardiging van dit argument steunt de clerus eveneens op de gewoonte ten tijde van de Profeet. Abū Zahra zegt: “De Profeet heeft nooit het huwelijk van iemand verboden noch wegens de onmogelijkheid de vrouw te onderhouden, noch wegens de afwezigheid van het bewijs van billijkheid. Wij kennen geen enkel lid van de Sahaba (de metgezellen van de Profeet) die bevolen heeft dat dit soort onderzoek wordt verricht als het om een polygaam huwelijk gaat”.⁵

Het idee van beperking van de polygamie verscheen echter opnieuw in een wetsvoorstel van 1943. Dat voorstel steunde op een fatwa (rechtskundig oordeel) van de sjeik van de al-Azhar moskee, Muḥammad Muṣṭafā al-Marāghī. Wegens oppositie van de overige clerus is het echter niet gelukt dit voorstel tot wet te laten worden. Dit échec heeft zich in 1945, 1953 en 1960 herhaald. Het debat tussen voor en tegenstanders van de polygamie heeft voortgeduurd totdat het concilie van de islamitische onderzoeken er een einde aan heeft gemaakt. Tijdens zijn tweede congres, dat in mei 1965 in Caïro plaatsvond, heeft het concilie het volgende besluit genomen: “Het congres stelt vast, dat de polygamie op grond van uitdrukkelijke teksten van de Koran en de beperkingen, die erin voorkomen, toegestaan is en dat de

man de absolute vrijheid heeft dit recht uit te oefenen zonder toestemming aan de kadi te moeten vragen”.

De tegenstanders van de beperking van de polygamie in de Egyptische wet brengen een ander argument naar voren, namelijk het beperkte percentage van de polygamie. Dat percentage varieert van 2% in de steden tot 8% in de dorpen. Daar voegen ze aan toe dat dit lage percentage geen wijziging rechtvaardigt van een systeem dat door religieuze voorschriften wordt voorgeschreven, te meer niet omdat de polygamie voortdurend afneemt wegens de eisen die het hedendaagse leven stelt en de verbetering van het opleidingsniveau.

Echter, ongeacht het aantal mannen, dat polygaam gehuwd is, kunnen alle mannen gebruik maken van dit recht, dat zelfs als het niet uitgeoefend wordt een strijdmiddel is waarvan de man zich kan bedienen door zijn vrouw er zo nodig mee te bedreigen.

De polygamie gaat zonder meer uit van het belang van de man en maakt zich in het geheel niet bezorgd om dat van de vrouw, die onder normale omstandigheden zich niet kan verzetten tegen het huwelijk van haar man met een andere vrouw, noch om die reden echtscheiding kan vragen. In de islam is de echtscheiding onder normale omstandigheden een recht dat alleen aan de man is voorbehouden. Anderzijds hebben sommige hedendaagse wetgevingen aan de vrouw het recht toegekend echtscheiding te vragen wegens het huwelijk van haar man met een andere vrouw, mits dat in de huwelijksakte is bepaald.

Na afsluiting van het debat over de beperking van de polygamie door de twee vereisten van onderhoud en billijkheid, heeft de Egyptische wetgever in de wet nr 44 van 1979 het belang van de vrouw ter harte genomen. Hij heeft haar het recht toegekend echtscheiding te vragen indien haar echtgenoot met een ander trouwt zelfs als dat recht niet in de huwelijksakte is opgenomen. Artikel 6 van deze wet bepaalt: “De echtgenoot moet aan de notaris (*‘adl*) een geschreven verklaring geven omtrent zijn burgerlijke staat. Indien hij gehuwd is moet hij in de verklaring de naam of namen en verblijfplaats geven van de vrouwen

die onder zijn gezag staan op het moment van het nieuwe huwelijkskontraat. De notaris moet hen bij aangetekende brief vooraf op de hoogte stellen van het nieuwe huwelijk. De man benadeelt zijn vrouw als hij een andere neemt zonder dat zij daarin berust, zelfs dan als zij in de huwelijksakte niet van hem bedongen heeft geen tweede vrouw te nemen. De man benadeelt ook zijn nieuwe vrouw indien hij voor haar verborgen houdt dat hij al met een ander gehuwd is. Het recht van de echtgenote om de huwelijksontbinding te vragen vervalt een jaar nadat ze vernomen heeft van het bestaan van de benadelingsgrond, tenzij er van haar kant uitdrukkelijke of stilzwijgende aanvaarding daarvan is”.

Ondanks het feit dat deze wet onder andere was ondertekend door de sjeik van de al-Azhar, de *mufti* van de republiek, de minister van de wakfs (de religieuze stichtingen), en de minister van justitie, heeft de conservatieve clerus zich opnieuw tegen dit anti-polygamie artikel opgeworpen. Zij hebben deze wet bestreden en de naam gegeven van “de wet van Sadat” en ook van “de wet van Jihān”, Sadats echtgenote die in die tijd een belangrijke rol speelde bij de invoering van deze wet. Het aantal tegenstanders was erg groot. Laat ik één ervan citeren, en wel Kawthar Kāmil ‘Alī, een vrouwelijke professor aan de al-Azhar universiteit. Zij legde de nieuwe wet aldus uit: “Wij zijn van mening dat deze tekst slecht geformuleerd is want als God zegt: “Huwet dus de vrouwen die u behagen” staat Hij de man toe tot vier vrouwen te trouwen om redenen die Hij niet bekend gemaakt heeft. Gezien de wijze waarop zij is geformuleerd beschouwt de voorgestelde wetstekst uitdrukkelijk als schadelijk en onrechtvaardig, wat God heeft toegestaan. Gods wetgeving bevat echter allesbehalve enige onrechtvaardigheid jegens wie dan ook. [...] We ontkennen in het geheel niet dat jaloezie een natuurlijk gevoel tussen de echtgenoten onderling. God weet dat jaloezie een natuurlijk gevoel bij de echtgenoten is en toch heeft Hij de polygamie wettelijk geregeld in het licht van doeleinden die de animositeit en de jaloezie die de polygamie

meebrengt, overtreffen. [...] Het is niet juist het enkele feit een tweede vrouw te nemen te zien als een benadeling die de eerste vrouw het recht geeft echtscheiding te vragen, omdat anders de polygamie wel van het begin af aan aan de man verboden zou zijn”.⁶ Vervolgens eist de schrijfster de wijziging van de wetstekst, zodat zij niet in strijd is met Gods toestemming aan de man om meervoudig gehuwd te zijn.

In feite heeft de wet niet lang bestaan. Na de moord op president Sadat in 1981 is door het constitutioneel hof order gegeven de wet van 1979 inzake het burgerlijk recht af te schaffen. Op 20 juni 1985 is een nieuwe wet verschenen. In artikel 11 bis van deze wet staat: “De man moet in de huwelijksakte zijn huwelijkse staat volledig openbaren. Als hij gehuwd is moet hij in de verklaring de naam of namen van zijn echtgenotes en hun woonplaatsen opnemen. De notaris moet deze vrouwen bij aangetekende brief met ontvangstbevestiging op de hoogte stellen van het nieuwe huwelijk. De vrouw wier echtgenoot een tweede vrouw heeft genomen, heeft het recht hem om een echtscheiding te vragen als zij materiële of immateriële schade lijdt die de voortdoring van het huwelijk moeilijk of onmogelijk maakt, zelfs als zij in de huwelijksakte geen voorwaarde heeft opgenomen dat de man geen tweede vrouw zal nemen. Als de rechter niet in staat om hen te herenigen, moet hij een onherroepelijke scheiding uitspreken. Het recht van de echtgenote om wegens deze reden scheiding te vragen verjaart een jaar nadat zij van het tweede huwelijk weet. [...] Als de nieuwe vrouw bemerkt dat de man al getrouwd was, wat zij niet wist, dan heeft ook zij het recht de scheiding te vragen”.

Dit artikel verschilt van artikel 6 bis van de wet van 1979 in die zin dat nu het enkele feit van het huwelijk van de man met een tweede vrouw niet meer wordt beschouwd als een schade ten opzichte van de eerste echtgenote. Dit artikel laat immers aan de echtgenote over om zelf vast te stellen op welk moment zij zich benadeeld voelt. Als zij het huwelijk van haar man met een ander als een nadeel ervaart is zij gerechtigd de scheiding te vragen.

Vanzelfsprekend was de conservatieve clerus ook tegen deze nieuwe wet, omdat zij elke beperking van de vrijheid van de man om polygaam te zijn weigerde. Sterker nog, zij was tegen het idee om de vrouw officieel op de hoogte te stellen van het tweede huwelijk van haar man, omdat dat - volgens de clerus - de zaken compliceert en de moeilijkheden verveelvoudigt. Ibrāhīm al-Jamal, bijvoorbeeld, stelt in zijn kritiek op de nieuwe wet: "Het nieuwe voorstel heeft geen rekening gehouden met de sociale verhouding van de echtelieden, de redenen waarom de man een tweede vrouw neemt, de omstandigheden waarin hij leeft, de moeilijkheden die hij ontmoet alsook de gewoonten van zijn echtgenote en haar begrip voor deze zaken, de stemmingswisselingen en de jaloezie ook al is die maar schijn. Daarom heeft de Schepper, die dit menselijke gedrag het beste kent, het aan de man, die immers met een kalm gemoed en met vergevingsgezindheid begiftigd is, overgelaten zijn probleem geheel alleen op te lossen".⁷

Een ander argument dat door de tegenstanders van elke beperking van de polygamie naar voren wordt gebracht luidt dat deze beperking de verspreiding heeft meegebracht van het geheime, religieuze huwelijk. Daardoor wordt volgens de *shari'a* een huwelijk mogelijk waarbij het niet nodig is voortdurend naar de rechter te lopen. De *shari'a* eist voor de geldigheid van een huwelijk slechts de aanwezigheid van twee getuigen en legt de man geen voorwaarden of beperkingen op, uitgezonderd het maximale aantal van vier echtgenotes. Zo'n huwelijk is in religieus opzicht geldig, zelfs als het niet officieel geregistreerd is. Op die manier kunnen de wetten die de polygamie beperken, worden omzeild, omdat die wetten geen praktische bepalingen hebben die het *shari'a*-huwelijk verbieden. De Syrische familiewet bijvoorbeeld bepaalt in artikel 17: "De rechter kan een gehuwde man slechts dan toestaan een tweede vrouw te nemen als daarvoor een gerechtvaardigde reden aanwezig is en de man in staat is het onderhoud van beide vrouwen te betalen". Niettemin kan een gehuwde man zonder tussenkomst van de rechter een tweede, derde,

of vierde vrouw nemen, namelijk via de islamitische wet, die geen "gerechtvaardigde reden" vereist. Dit soort huwelijken kan tegen geringe kosten rechtsgeldig worden nadat het geregistreerd is en de in het wetboek van strafrecht vastgestelde boete is betaald; die boete ligt tussen 25 en 250 Syrische ponden.

Het debat over de polygamie heeft een eeuw geduurd en heeft erin geresulteerd, dat de wetten van een aantal Arabische landen de echtgenote het recht gegeven hebben scheiding te vragen indien haar man met een ander trouwt. Anderzijds moet dit soort huwelijken via de rechter gaan en wordt het beperkt door de voorwaarde dat de man de mogelijkheid heeft om zijn vrouwen te onderhouden (bijvoorbeeld in de Syrische, Jordaanse en Irakese wetgeving) of die van de billijkheid tussen de vrouwen (in de Marokkaanse wet).

Deze hervormingen, hoe gering ook, werden en worden nog steeds heftig aangevallen door de clerus, die zich verzet tegen elke wijziging van het patriarchale systeem. Telkens als een idee of ontwerp wordt voorgesteld om het familierecht aan te passen aan de twintigste eeuw, verzet de clerus zich daartegen onder het voorwendsel dat geen van de middeleeuwse *fuqahā'* het niet goedkeurt en het op geen enkele basis in de *shari'a* berust.

De Tunesische wet was de enige in de Arabische wereld, die het durfde om de polygamie officieel te verbieden. In artikel 18 van de Tunesische wet van 1956 leest men: "Polygamie is verboden. Wie voor de ontbinding van zijn huwelijk een nieuw huwelijk sluit, wordt met gevangenisstraf van een jaar en/of met boete van 200 dinar gestraft".

De Tunesische wetgever beroept zich hierbij op het koranvers dat spreekt over de onmogelijkheid om rechtvaardig te zijn tussen de echtgenoten. Hij concludeert dat de Koran zelf de polygamie verbiedt, en dat de *fuqahā'* in het verleden niet hebben begrepen wat de Koran wil zeggen. Deze rechtvaardiging is in werkelijkheid een verdraaiing

van de betekenis van deze koran-verzen en een beschuldiging van onzinnigheid van generaties moslims en van hun *fukahā*'.

Het zou de voorkeur gehad hebben als de Tunesische wetgever de polygamie had afgeschaft zonder daarbij een beroep te doen op religieuze rechtvaardigingen naar het voorbeeld van Turkije, dat de polygamie in het Burgerlijk Wetboek van 1926 heeft afgeschaft.

2. De rechtvaardigingen van de polygamie door hedendaagse moslim-auteurs

De meerderheid van de hedendaagse moslim auteurs wijden in de geschriften waarin zij de polygamie rechtvaardigen een hoofdstuk aan de voor-islamitische polygamie om daarmee duidelijk te maken dat de islam het systeem niet heeft uitgevonden, dat het in die tijd van de Jāhiliya bij de Arabieren en bij andere volken wijd verspreid voorkwam en door meerdere religies aanvaard was. Daar voegen zij dan aan toe dat de islam een halt heeft toegeroepen aan de ordeloosheid die bij de Arabieren heerste en die toestond een onbeperkt aantal vrouwen te trouwen. De islam zou de polygamie hebben toegestaan als maatschappelijke noodzaak, maar daarin orde hebben gebracht en het aan twee voorwaarden hebben gebonden: de beperking tot een getal van vier vrouwen en de eis rechtvaardig te zijn tegenover de vrouwen.

Een aantal van deze schrijvers wijzen erop dat het instandhouden in de islam van dit systeem van twee voorwaarden meer in het belang van de vrouw dan van de man is. Interessant is daarbij op te merken dat deze auteurs in het algemeen nauwelijks stil staan bij de toestemming die de man heeft om een onbeperkt aantal slavinnen te bezitten; deze toestemming is in hetzelfde koranvers als de polygamie opgenomen. De vergelijking van de islamitische voorschriften met de regels die in de pre-islamitische tijd bij de Arabieren en bij andere volken golden, en met wat andere religies bijgedragen hebben is een

wijdverbreide methode in de geschriften van de hedendaagse moslim auteurs bij hun verdediging van de positie van de vrouw in de islam. Het mag duidelijk zijn dat deze vergelijking nutteloos is. Voor de positie van de moslimvrouw heden ten dage is zij van geen belang. Als de conclusie van deze vergelijking doorgaans ten gunste van de islam uitvalt, betreft het immers enkel en alleen de 7de eeuw na Christus, en heeft geen enkele betrekking op de maatschappelijke werkelijkheid van de 20ste eeuw. Wat voor ons echter van belang is, is dat de hedendaagse schrijvers nog steeds een systeem verdedigen, dat in het verleden in patriarchale samenlevingen heerste. Deze verdediging, die de schrijvers met grote volharding vervullen is in werkelijkheid een uiterst moeilijke taak. Zij doen moeite om moderne rechtvaardigingen te vinden voor een systeem waarvoor in het verleden geen rechtvaardiging nodig was. Als we die rechtvaardigingen bestuderen, zien we dat de polygamie gegeven is om alle sociale, economische, sexuele, morele en psychologische problemen van de maatschappij op te lossen. Uit die studie blijkt, dat de auteurs zo'n dertigtal rechtvaardigingsgronden voor de polygamie aanvoeren. Nadat we die gronden alle genoemd hebben zullen we bij enkele ervan uitvoeriger stilstaan.

1. Het numeriek vrouwenoverschot onder normale omstandigheden.
2. De schaarste aan mannen in buitengewone omstandigheden als oorlog, revolutie en calamiteit.
3. De steriliteit van de echtgenote.
4. De onmogelijkheid van de echtgenote om sexuele omgang te hebben wegens een chronische besmettelijke of afstootwekkende ziekte.
5. De ouderdom van de echtgenote.
6. De frigiditeit van de echtgenote.
7. De aversie van de man jegens zijn echtgenote.

8. De vrouw kan excentriek zijn, van nature niet geschikt om aan mannen te wennen.
9. De eerste echtgenote baart alleen maar meisjes en de man wil graag jongetjes hebben.
10. Het aanzienlijk aantal dagen dat de echtgenote geen gemeenschap kan hebben: omdat ze menstrueert, zwanger is, in het kraambed ligt of ziek is.
11. De onverzadigbare seksuele behoefte van sommige mannen, die zich niet met een echtgenote tevreden kunnen stellen.
12. De aanleg die de man - in tegenstelling tot de vrouw - heeft om tot op gevorderde leeftijd nog gemeenschap te hebben.
13. De mogelijkheid die de man - in tegenstelling tot de vrouw - heeft om tot op gevorderde leeftijd zich te kunnen voortplanten.
14. De man kan, omdat zijn werk dat eist, zo veel op reis zijn, dat hij behoefte heeft aan een vrouw daar waar hij zich bevindt.
15. De bescherming binnen de bloedverwantschap: de gehuwde man kan een bloedverwante bezitten die hij onderdak moet geven.
16. De terugkeer van de eerste echtgenote naar haar ex, die inmiddels al met een ander gehuwd is.
17. De voorkeur van de tweede vrouw om mede-echtgenote te zijn in plaats van te moeten werken.
18. Het aanknopen van betrekkingen tussen families en stammen.
19. De verbetering van de kwaliteit van het nageslacht.
20. Het herstellen van een wandaad die de man en de vrouw hebben begaan en die de eer en de goede naam van de vrouw heeft aangetast, door haar ondanks het reeds bestaan van een huwelijk te trouwen.
21. Het huiselijke werk maakt het vaak noodzakelijk dat er meer dan een vrouw is; om dat probleem op te lossen trouwt de man met meerdere.
22. De behoefte van de vrouw aan iemand die haar voor zijn rekening neemt en haar onderhoud betaalt.
23. Het huwelijk van weduwen en oudere meisjes begunstigen.

24. Het behoeden van ongehuwde vrouwen tegen de prostitutie.
25. Tegemoet komen aan de seksuele behoeften van de vrouw.
26. Tegemoet komen aan de behoeften van de vrouw tot voortplanting.
27. Het probleem van het overspel oplossen.
28. Het probleem van de voortplanting van buitenechtelijke kinderen en van vagebonden oplossen.
29. Het bevolkingsaantal vergroten.
30. De werkende bevolking vergroten.
31. Rijkdom verwerven en fortuin maken.
32. Het bevolkingsaantal verminderen.
33. Het moslim-nageslacht vergroten om zo vreugde te brengen in het hart van de Profeet.
34. Het voorbeeld van de Profeet volgen die ook meerdere echtgenotes had.
35. God heeft bepaald dat er polygamie is, daarom moet het toegestaan zijn.

In de zevende eeuw heeft de islam zowel de polygamie als de slavernij met kracht goedgekeurd zonder daarbij enige rechtvaardiging te geven. Deze twee dingen werden in de maatschappelijke structuur van die tijd als iets heel natuurlijk gezien. Noch het een noch het ander werd als een maatschappelijk probleem gezien. Het probleem ontstaat pas als we rechtvaardigingsgronden zoeken voor het bestaan van deze twee verschijnselen vandaag de dag. In werkelijkheid is het enige argument dat de clerus en de moderne schrijvers in hun verdediging van de polygamie hebben, de uitdrukkelijk toestemming ervan in de korantekst. Interessant is daarbij te vermelden, dat slechts weinig auteurs dit argument ter rechtvaardiging inroepen. Daaronder Wahbī Ghawjī, die zegt: "De polygamie is wetgeving van de Hoogste, die nooit vergissingen begaat, die nooit onrechtvaardige of ondoordachte dingen doet. Een redelijk denkend mens hoeft slechts te weten dat God het heeft bepaald en hij zal het ermee eens zijn en ervan

overtuigd. Vooral omdat hij weet dat God voor zijn dienaren slechts voorschrijft wat in dit en het toekomstige leven goed is”.⁸

Tot deze schrijvers behoort ook Ḥasan Banjar, die stelt: “De wijsheid van God heeft gewild, dat de man op hetzelfde moment met een, twee, drie of vier vrouwen getrouwd kan zijn, zoals ook is toegestaan van zijn slavinnen te genieten en ze als bedgenoten te hebben. De wijsheid van God heeft eveneens bepaald, dat het de vrouwen verboden is op hetzelfde moment meer dan een echtgenoot te hebben of seksuele gemeenschap met haar slaven. De wijsheid Gods is duidelijk voor ieder”.⁹

Men kan met evenveel kracht religieuze argumenten inroepen om de slavernij te rechtvaardigen, die eveneens door de korantekst toegestaan is. En gegeven het feit dat de clerus en de moslim schrijvers zich niet beperken tot het religieuze terrein, zullen we zien dat zij om het religieuze argument te rechtvaardigen, argumenten uit andere gebieden van wetenschap erbij halen. Dientengevolge zien we hen in allerlei tegenstrijdigheden vervallen, waarvan sommige amusant, maar de meeste bedroevend zijn.

De schrijvers bedienen zich het meest van het argument, dat onder gewone omstandigheden de vrouwen in alle maatschappijen getalsmatig in overwicht zijn in verhouding tot de mannen.

Zij bevestigen praktisch allemaal, dat het geboortecijfer bij meisjes hoger is dan dat bij jongens, dat de jongens bovendien meer dan meisjes tijdens de geboorte of in de vroege jeugd sterven. Sjeik Muḥammad Mitwallī al-Sha’rāwī zegt: “Het idee van de polygamie is logisch, reëel en filosofisch. Het idee is als volgt: Een zaak kan een andere slechts overtreffen als er een overschot is. De cumulatie komt slechts uit overschot voort. Deze verklaring put zijn argumenten uit de moderne statistiek. Indien een van ons erin zou slagen in zijn regio statistieken te realiseren, dan zal hij vaststellen, dat het resultaat logisch is. [...] Het vrouwelijk element is in elk vermenigvuldigingstelsel sterker aanwezig dan het mannelijke. Dit gezegd zijnde en

wetend dat er geen vermeerdering zonder overschot zal zijn, zeggen we tot degene die de islam aanvalt en verwijten maakt: geeft aan elke mannelijk wezen een vrouwelijk en je zult een overschot van vrouwelijke wezens vaststellen. Welk lot is voorbehouden aan het overschot van de maatschappij? De islamitische oplossing is de natuurlijke oplossing voor het overschot”.¹⁰

Zoals gebruikelijk bedienen de moslim schrijvers zich van uitdrukkingen en termen van de moderne wetenschappen om hun ideeën overtuigender te laten klinken. Zaydān ‘Abd al-Bāqī, hoogleraar sociologie en expert aan het centrum voor vrouwen- en ontwikkelingsstudies van de al-Azhar universiteit, zegt in zijn rechtvaardiging van de polygamie: “De moderne sociologische studies hebben bevestigd dat de polygamie dikwijls een maatschappelijke noodzaak vertegenwoordigt. Immers, ieder die weet dat de numerieke meerderheid van meisjes vaak de 6% bereikt veroordeelt door de monogamie dit meisjesoverschot voor eeuwig tot het celibaat; dat is onrechtvaardig jegens de vrouw”.¹¹ De sociologieprofessor gelooft vast dat hij de reden voor het bestaan van dit vrouwenoverschot heeft gevonden: “Kain heeft zijn broer Abel vermoord en daardoor is het aantal vrouwen hoger geworden dan van mannen. Dat heeft - gevoegd bij het aantal weduwen, celibatairen en gescheidenen - zijn statistische betekenis”.¹²

De statistiek, preciezer gezegd de term “statistiek” wordt hier op grote schaal gebruikt om dat argument te kunnen versterken. Zo zegt bijvoorbeeld Muḥammad ‘Arafa: “In de demografische onderzoeken is vastgesteld, dat bij de mens de man meer dan de vrouw aan de dood is blootgesteld, zowel tijdens de geboorte als tijdens de eerste jeugd, zoals blijkt uit de statistieken betreffende de kindersterfte in alle maatschappijen. Daaruit vloeit voort, dat het aantal mannen, dat in leven blijft tot het einde van de eerste jeugd bij een aantal volken geringer is dan dat van de vrouwen die in deze periode in leven blijven. Dit is een van de belangrijkste maatschappelijke werkelijkheden geworden. De exacte feiten die ik zojuist heb opgesomd maken

de veelheid van factoren duidelijk, die verantwoordelijk zijn voor de numerieke meerderheid van de vrouwen boven de mannen en die eraan herinneren dat deze factoren in ieder land aanwezig zijn, overal en te allen tijde. Dit geconstateerde numerieke overwicht geeft aan deze vraag het aspect van een ernstig maatschappelijk probleem, dat een passend antwoord behoeft".¹³

Dat passende antwoord is bij deze auteur natuurlijk de polygamie. Volgens weer een andere auteur is de polygamie in dit geval: "In het belang van de gehele mensheid, sterker nog, in het belang ook van de vrouwen".¹⁴

We moeten hier dus vaststellen dat de "statistieken", waarvan deze auteurs zich bedienen, de polygamie niet alleen rechtvaardigen, maar zelfs gunstig voor de vrouwen laat zijn. Wat echter vreemd is, is dat geen van deze auteurs ook maar één statistiek laat zien ter staving van dit argument, dat op zo grote schaal gebruikt wordt en dat ieder - te goeder of te kwader trouw - overneemt als was het onomstotelijk waar. Die instelling is niet alleen eigen aan onbekende auteurs, maar ook aan meerdere zeer bekende moslim schrijvers, waarvan de geschriften de een na de andere herdruk krijgen. Onder hen bijvoorbeeld Mahmūd Shaltūt, die bevestigt dat: "De natuur rijkelijker is voorzien van vrouwen dan van mannen".¹⁵ En een ander, Al-Sayyid Sābiq, verklaart dat het overschot van vrouwen de polygamie noodzakelijk maakt om haar zo te beschermen: "Daar zij anders tot verdorvenheid gebracht worden en tot losbandigheid, bron van de morele aftakeling van de maatschappij, of zij worden veroordeeld tot een leven gekweld door onthouding en celibaat, wat hen neurotisch maakt en menselijke rijkdom die de staat had kunnen versterken, verspilt".¹⁶ Tot de groep auteurs behoort ook Sayyid Quṭb, die stelt: "Iedere staat bestaat uit mannen en vrouwen. Bij een evenwicht van het aantal mannen dat geschikt en besloten is te trouwen en het aantal vrouwen dat geschikt en bereid is te trouwen, wordt het voor een man praktisch onmogelijk met meer dan een vrouw te trouwen; dat is de kracht van het getal! Als het aantal voor het huwelijk geschikte

vrouwen in werkelijkheid of bij wijze van hypothese het aantal mannen niet overschrijdt, wordt het onmogelijk, zoals ik al zei, dat een man meer dan een echtgenote zou kunnen vinden, zelfs al zou hij dat willen. Aldus wordt het probleem enkel en alleen langs cijfermatige weg opgelost".¹⁷

Had Sayyid Quṭb op het moment dat hij deze analyse schreef, de op zijn land, Egypte, betrekking hebbende cijfers geraadpleegd, dan zou zijn taak heel wat moeilijker geweest zijn. Want ook al zijn in de Arabische landen de bevolkingsstatistieken, die afzonderlijk de aantallen mannen en vrouwen vermelden, zelden, een in 1973 gepubliceerde statistiek geeft op overduidelijke wijze aan, dat in het grootste deel van deze landen een numerieke meerderheid van mannen boven vrouwen bestaat, en die daarmee de onhoudbaarheid aantoont van het argument van de "islamitische oplossing" van het vrouwenoverschot, waarop de auteurs honderden pagina's hebben volgeschreven en waarop zij hun uitkomsten hebben gebaseerd. Hier volgt de statistiek, gebaseerd op schattingen van de Verenigde Naties.¹⁸

Land	Jaar	Totaal	Mannen	Vrouwen
Algerije	1966	11.821.679	5.817.145	6.004.543
Bahrein	1971	216.078	116.314	99.764
Egypte	1966	30.075.858	15.175.554	14.900.304
Gazastrook	1967	356.261	172.511	183.750
Irak	1965	8.047.451	4.102.541	3.944.901
Jordanië	1961	1.706.226	867.597	838.629
Koeweit	1970	736.909	419.882	318.781
Libanon	1970	2.126.325	1.080.015	1.046.310
Libië	1973	2.257.037	1.200.246	1.056.791
Mauretanië	1964	1.030.000	515.989	514.011
Palestina	1931	1.035.821	524.286	509.028
Soedan	1956	10.262.536	5.186.126	5.076.410
Syrië	1970	6.304.685	3.233.110	3.071.575

Tunesië	1966	4.533.351	2.314.419	2.218.932
V.A.E.	1968	179.126	110.806	68.320
West. Sahara	1970	76.425	43.981	32.444
Zuid-Jemen	1973	1.590.275	787.017	803.258

Deze statistiek geeft geen cijfers over de Maghreb, Saoedie-Arabië, Oman, Qatar en Noord-Jemen (voor de hereniging). We wijzen erop dat afgezien van Algerije, de Gazastrook, en Zuid-Jemen het aantal mannen in de Arabische wereld het aantal vrouwen in belangrijke mate overstijgt. De vraag die hier speelt is: wat is de houding van deze auteurs gezien dit mannenoverschot. Zouden we hun rechtvaardigingen letterlijk nemen, dan zouden zij logischerwijze aan de vrouwen van deze landen moeten toestaan met meer dan een man te trouwen, om te voorkomen dat mannen in losbandigheid vervallen en om de maatschappij te sparen voor zedenverval.

Het tweede argument dat vaak door de moslim schrijvers gebruikt wordt, is dat van het gebrek aan mannen vanwege de oorlogen.

De meerderheid van hen verwijst daarbij naar het geval van Duitsland na de tweede wereldoorlog. Zij herinneren eraan dat het internationaal jeugdcongres, dat in 1948 in München plaatsvond, het voorstel van sommige moslim deelnemers om polygamie toe te staan teneinde het probleem van de numerieke meerderheid van vrouwen in Duitsland op te lossen bestudeerd heeft en dat zij het voorstel toegevoegd heeft aan haar lijst van aanbevelingen. Ook wijzen zij erop, dat de inwoners van Bonn in 1949 geëist hebben dat de polygamie in de grondwet zou worden toegestaan, en dat de Duitse vrouwen grote manifestaties georganiseerd hadden om de aanvaarding van de polygamie te eisen.

Bovendien herinneren sommige schrijvers er volgens de Egyptische kranten aan dat de Duitse regering aan de sjeik van al-Azhar geschreven heeft om hem informatie te vragen over de polygamie in de islam, omdat men dacht te kunnen profiteren van de voordelen die zij bood

bij het oplossen van het vrouwenoverschot en dat daarna een delegatie van Duitse geleerden om dezelfde reden met de sjeik contact heeft opgenomen.

Het dagblad al-Ahrām van 13 december 1960 berichtte dat Hitler er serieus over dacht de Duitse man toe te staan twee vrouwen wettelijk te huwen, om de toekomst van de kracht van het Duitse volk te verzekeren. Het blijkt echter dat enkele kranten in het overbrengen van deze berichten overdreven hebben door de eerste pagina ervoor te reserveren onder de titel: "Duitsland staat de polygamie toe". Grappig daarbij is dat een moslim auteur zonder na te gaan op welk punt deze titel juist zou kunnen zijn, in de absolute juistheid van dit bericht geloofde en het gebruikte om de zaak van de polygamie te dienen. Hij zegt in 1980: "Eindelijk heb ik de hand kunnen leggen op een nummer van het dagblad "de Stem van de islam" waarvan de koptitel, volgens het dagblad al-Ahrām was: "Duitsland heeft de polygamie toegestaan". Wat men - om valse en lasterlijke redenen - de islam steeds verweten heeft, is thans in een christelijk land aanvaard".¹⁹

Het is bekend dat de polygamie als wettelijk systeem steeds slechts door een beperkt aantal mannen gebruikt is, en dat zij in geen enkele periode afhankelijk geweest is van de procentuele verhouding tussen vrouwen en mannen. Ook de toestemming van de *shari'a* aan de man om vier vrouwen en een onbeperkt aantal slavinnen te hebben heeft nooit samengehangen met oorlogen en de gevolgen daarvan. Die band zou betekenen dat de *shari'a* veronderstelt dat ruim 75% van de mannelijke bevolking tijdens oorlogen de dood vindt, zodat aldus voor iedere man vier vrouwen plus een aantal slavinnen ter beschikking zijn. Anderzijds zou het feit dat de polygamie gebonden is aan de verhouding tussen vrouwen en mannen in geval van een numerieke minderheid van vrouwen - wat de situatie is in de meeste Arabische landen - logischerwijze ertoe moeten leiden, dat polyandrie gerecht-

vaardigd is. Dat zal ons inziens echter niet de bedoeling van de hedendaagse moslim auteurs zijn.

Meerdere van hen verbinden het mannentekort wegens oorlogen aan de groei van bevolking om het verlies van personen te compenseren. In 1985 schrijft Mevrouw Kawthar Kāmil 'Alī, hoogleraar rechtsvergelijking aan de al-Azhar universiteit, ter rechtvaardiging van het recht van polygamie: "Het toestaan van de polygamie begunstigt de groei van de bevolking, herstelt de menselijke verliezen van de staat en verandert een gering aantal in een groot aantal. De eerste moslims hebben deze waarheid goed begrepen. Het is algemeen bekend, dat dankzij de polygamie de menselijke verliezen goedge maakt werden, die ontstaan waren tijdens de voortdurende moorddadige oorlogen die de moslims in de beginjaren van de islam onderling en met derden voerden. Zonder polygamie zouden de moslims door de oorlog gedecimeerd zijn".²⁰

Aldus is de polygamie, een privilege waarvan slechts een kleine maar financieel machtige minderheid zou kunnen genieten, geworden tot een belangrijke factor van de verspreiding van de islam, sterker nog, tot een factor die de uitroeiing van de moslims belet. We constateren hier dus dat deze auteurs bewust of onbewust de verspreiding van de islam rechtstreeks verbinden aan de sexuele vrijheid welke de moslim mannen gegeven is door vier vrouwen te kunnen trouwen en gemeenschap te kunnen hebben met de slavinnen. Aldus stellen zij het sexuele genot van de man ten dienste van de islamitische zending. Al-Sayyid Sābiq zegt: "De islam heeft een edele humanitaire missie die de moslims te vervullen hebben en aan de mensen tot voordeel moeten laten komen. [...] De staat, die over deze zending waakt, wordt vaak blootgesteld aan de gevaren van de Jihad die vaak verantwoordelijk is voor belangrijke menselijke verliezen. Het is dus strikt noodzakelijk de weduwen van deze martelaren in bescherming te nemen, die geen betere bescherming kunnen krijgen dan die van het huwelijk. Anderzijds is het onvermijdelijk het menselijke verlies te compenseren en de enige mogelijkheid daartoe is de

vergroting van het nageslacht. De polygamie is daarvoor een begunstigende factor".²¹

Bovendien is de polygamie als factor ter bevolkingsuitbreiding voor sommige schrijvers een economische noodzaak ongeacht oorlogen en hun repercussies. Een grote bevolking versterkt, zoals al-Bāhī al-Khūlī bevestigt, de welvaart van de natie en haar prestige en macht tegenover andere staten. Hij voegt eraan toe: "Er bestaan economische behoeften van algemeen belang die vragen om een uitgebreid arbeiderspotentieel. De dienstverlening, de landbouw, de industrie en de ontginning van improductieve gronden met een geringe bevolking vragen om een groot arsenaal aan arbeidskrachten. De polygamie kan na enige jaren in deze behoefte aan mensen voorzien. [...] Het gebied van de boven-delta in Egypte is daarvan het meest illustratieve voorbeeld. Er is daar een zeer uitgebreid gebied, ongebruikt en braakliggend; het enige dat nodig is zijn arbeidskrachten. De man die zich daar vestigt heeft slechts nodig dat hij meerdere vrouwen heeft. In korte tijd zal hij er grondeigenaar zijn, terwijl hij bij aankomst nog arm en van alles verstoken was".²²

Alsof de kinderen die de vrouwen van deze arme en berooide man zouden baren, een kudde schapen of koeien was, die geen opvoeding en scholing nodig hadden voordat ze productief in deze maatschappij zouden kunnen zijn. Het lijkt eerder of het gebrek aan arbeidskrachten en niet de werkloosheid een van de problemen is waaraan de arabo-islamitische landen lijden.

Met het gebrek aan arbeidskrachten heeft ook Muṣṭafā al-Sibā'ī zich bezig gehouden; hij vraagt zich af: "Is het geoorloofd over een verbod van de polygamie na te denken terwijl zij ons een aanzienlijk arbeidspotentieel verschaft, waarvoor de monogamie niet zou kunnen zorgen?"²³

Gewoonlijk bemoeien de moslim schrijvers zich helemaal niet met de werkelijke problemen waarmee de landen, waarin zij leven en waarover zij schrijven, te maken hebben. Het enige dat hen interes-

seert is de rechtvaardiging en verdediging - tegen elke prijs - van de islamitische bepalingen. De meerderheid van de Arabisch-islamitische maatschappijen lijdt onder armoede en analfabetisme, een chronische schuldenlast en woningschaarste, en dientengevolge onder een verlaging van het sociale, economische, medische, wetenschappelijke en culturele niveau. Daartegenover willen deze auteurs ons ervan overtuigen dat het handhaven van de polygamie een groot deel van deze problemen zal oplossen en dat het de vooruitgang en rijkdom van de maatschappij zal begunstigen. Voor sommigen van hen is de polygamie onmisbaar voor de beschaving. Abū Zayd zegt: "Zonder enige twijfel is de polygamie alleen bij geciviliseerde volken op duidelijke wijze verspreid, terwijl zij niet of nauwelijks verspreid is onder achtergebleven volken. Meerdere filosofen en geleerden denken dat de polygamie terrein zal winnen naar mate de bevolking zich meer en meer op vaste plaatsen vestigt en de beschaving voortschrijdt".²⁴

Niettemin zien we dezelfde auteurs, in andere analyses in dezelfde publikaties de polygamie beschrijven als een fenomeen dat verbonden is met de daling van het beschavingsniveau, zonder zich bezorgd te maken over de geweldige contradicties waarin zij terechtkomen. Al-Khūlī zegt: "Het aantal polygame huwelijken is ontegenzeggelijk gedaald in verhouding tot het begin van deze eeuw. Dat is veroorzaakt door het feit dat de mensen tegenwoordig meer oog hebben voor de verantwoordelijkheden en een beter begrip van de waarden van het leven, dankzij wat zij aan cultuur en kennis verworven hebben en dankzij de serieuze doeleinden, waarmee zij zich tegenwoordig bezighouden. Door de verbreding van wetenschap en cultuur, en door de erkenning door de mensen van de waarheden en doeleinden van hun religie, zal de vermindering van het aantal gevallen van polygamie voortgaan".²⁵ En ook al-Sibā'ī stelt: "De bewustwording van de maatschappelijke verhoudingen en van de beschaving heeft een daling van de polygamie meegebracht, die verder zal dalen naar mate deze

van de polygamie meegebracht, die verder zal dalen naar mate deze factoren meer en meer in onze maatschappijen wortel zullen schie-ten".²⁶

Opvallend in deze geschiedenis is dat, nu op ruime schaal discussie gevoerd wordt over geboortecontrole, sommige auteurs daarin een nieuw argument gezien hebben om de polygamie te rechtvaardigen. Zij beschouwen de polygamie in dit licht als een middel om het aantal inwoners terug te dringen. Zo zegt bijvoorbeeld 'Abd al-Mun'im al-Shāfi'ī, hoogleraar aan het Instituut voor Statistiek van de Khartoemse dependance van de Universiteit van Caïro, in zijn uiteenzetting over de family-planning: "Zij die over family-planning spraken, dachten dat de polygamie de wereldbevolking zou doen toenemen. Dat is mijns inziens onjuist. Integendeel, de polygamie laat de wereldbevolking afnemen. Immers, de vrouw die een getrouwde man huwt, verliest een deel van haar vruchtbaarheid, want zij krijgt slechts een deel van haar mans drang en vruchtbaarheid. Gewoonlijk is de man ouder dan de vrouw wat meebrengt dat hij niet volledig gebruik maakt van haar vruchtbaarheid. Trouwt zij daarentegen een man van haar eigen leeftijd, dan zal haar vruchtbaarheid groter zijn".²⁷

De meerderheid van de moslim schrijvers heeft echter een andere mening met betrekking tot de mogelijkheid van de man en de vrouw om zich voort te planten. De beroemdste van hen is Rashīd Riḍā, die schrijft: "Uit observatie is bekend dat de man vanaf zijn puberteit tot zijn natuurlijke dood - dus tot zijn honderdste - de capaciteit heeft zich voort te planten; de vrouw is echter slechts tussen haar vijftiende en vijfenvijftigste vruchtbaar. Anderzijds staat een zwangere vrouw gedurende haar zwangerschap - gewoonlijk 9 maanden - buiten het voortplantingsproces; daarbij komt bovendien een herstelperiode van veertig dagen tot twee maanden. Vervolgens is zij gedurende de zoogperiode minder vatbaar voor zwangerschap, omdat het zowel in haar eigen belang als in dat van het kind is als zij niet zwanger raakt

half jaar, immers God heeft dat bevestigd in sūra 46 vers 15: “[...] en zijn dragen en spenen is dertig maanden”. Gedurende die hele periode blijft de man echter in staat zijn echtelijke plicht te vervullen, zo niet elke dag dan toch eens per week of per maand overeenkomstig zijn zin, zijn gezondheidstoestand en zijn voeding. Als we aannemen dat een echtpaar op vijftienjarige leeftijd - dus na puberteit - huwt, dan kan de vrouw in veertig jaar maximaal 20 kinderen krijgen, wat overeenkomst met één vierde van het aantal dat de man tot zijn vijfenvijftigste jaar met vier vrouwen kan krijgen, ook al zal dat zelden gebeuren”.²⁸

Rashīd Riḍā heeft deze wetenschappelijke analyse in 1904 opgesteld, en de moslim auteurs blijven dit argument overnemen, ongeacht welke onjuistheden en welke gevolgen dit argument ook moge hebben. Van deze auteurs zullen we hier Muḥammad Jamāl aanhalen, die zegt: “Door de mogelijkheid van polygamie te handhaven heeft de islam naar onze mening eerder het belang van de vrouw op het oog gehad dan dat van de man door haar de verwezenlijking van haar functie te garanderen en ook hem toe te staan trouw te zijn aan zijn natuur. Zoals wetenschappelijk en proefondervindelijk bewezen is, gaat de man tot zijn 70ste en vaak nog langer door met voortplanting, terwijl de vrouw daarmee rond haar 45ste-50ste ophoudt. Dus heeft de man een andere vrouw nodig om hem te helpen zich voort te planten om zo de wereld te bevolken en voor nageslacht te zorgen. Onweerlegbaar is dat het voor de eerste vrouw beter is als zij in de zekerheid van de huwelijksband blijft, in waardigheid levend met haar levensgezel en hun kinderen dan te scheiden en alleen te gaan leven samen met haar kinderen, die gespeend zullen zijn van de toewijding, de zorg en het toezicht van de vader die zich bovendien belast met de opvoeding, de opleiding en de kosten van de scholing van de kinderen”.²⁹

Zo ook in 1986 Ibrāhīm al-Jamal, als hij schrijft: “Het fysieke gestel van de man verschilt van nature van dat van de vrouw. In het algemeen zoekt de man vaker een vrouw omdat hij zijn leven lang,

zelfs als hij lang leeft, in staat is zich voort te planten, terwijl de vrouw, tegen Gods wijsheid in, die wil dat zij de partner van de man is bij de bescherming van hun nakomelingen, slechts tot haar vijftigste levensjaar kinderen kan krijgen. [...] Als men de man niet toestaat meer dan een vrouw te trouwen, zal de helft van zijn natuurlijke leven verspild worden en de voortplanting, doelstelling van het huwelijk, belet”.³⁰

Uitgaand van deze teksten begrijpen we dat de polygamie niet van uitzonderlijke omstandigheden afhangt, maar veeleer - onder normale omstandigheden - voor alle mannen onmisbaar is om te voorkomen dat de helft van hun vruchtbare leven niet vergooid wordt en ervoor te zorgen dat kinderen worden voortgebracht. Ibrāhīm al-Jamal voegt aan het reeds genoemde argument toe dat een van de doeleinden van de polygamie de verbetering van het nageslacht is. Naar zijn idee heeft de islam de polygamie toegestaan: “Om het nageslacht te vermeerderen en ook het aantal kinderen dat in staat is de enorme taken uit te voeren”.³¹

Met betrekking tot het nageslacht is er nog een ander argument inzake de wens van man om kinderen van beider geslacht - maar vooral jongens - te hebben. Aḥmad Muḥammad Jamāl voegt er namelijk aan toe: “De islam heeft vastgesteld, dat sommige vrouwen slechts meisjes krijgen, of alleen maar jongens [...] terwijl de man juist én jongens én meisjes wil. Proefondervindelijk en in de praktijk is bewezen, dat de man bij zijn tweede vrouw die kinderen krijgt, die hij bij zijn eerste heeft moeten missen”.³²

Dit argument behoeft geen commentaar. Het doet me denken aan mijn moeders vader, die bij zijn eerste vrouw een zoon en vier dochters kreeg. Omdat hij graag meer zonen wilde hebben trouwde hij een tweede vrouw die hem nog vijf dochters gaf.

Toch bevestigen alle moslim schrijvers dat de polygamie voor de man onmisbaar is, ongeacht het verwekken van kinderen, van hun aantal of geslacht. Die noodzaak is eenvoudig gerechtvaardigd door de nadrukkelijke seksuele behoefte van de man die niet door een enkele

vrouw verzadigd kan worden. Daar komt, in de woorden van al-Sibā'ī, bij: "Het groot aantal dagen waarin de vrouw sexueel niet beschikbaar is: menstruatie, zwangerschap, kraamtijd, ziekte".³³

Om dit argument te ondersteunen citeert mevrouw Kawthar Kāmil 'Alī in 1955 Imām al-Ghazālī, gestorven in 1111, die schreef: "Als iemand niet genoeg heeft aan één vrouw, wordt hem aanbevolen tot vier tegelijkertijd. Als God in zijn goedheid en genegenheid hem zo het leven vergemakkelijkt en hem door deze vrouwen zielerust verschaft, des te beter. Zo niet, dan is verandering aangeraden".³⁴

'Atīyya Muḥammad Sālim, professor aan de islamitische universiteit van Medina, geeft ons een gedetailleerde analyse waarin hij met behulp van een acrobatische wiskundige operatie de redenen uiteenzet, waarom de man vier vrouwen nodig heeft om zijn seksuele behoefte te bevredigen. Hij zegt: "Het huwelijk bevordert de kuisheid van de beide partijen, maar de vrouw is dikwijls niet beschikbaar, waardoor zij verhinderd is haar meest wezenlijke functie te vervullen. Bezien we de omstandigheden zoals God ze geschapen heeft dan moeten we vaststellen dat deze niet-beschikbaarheid de helft van haar huwelijksleven kan duren. Dat kan aldus bewezen worden:

- A. Maandelijks ondergaat zij de menstruatie, die gemiddeld een week duurt, dus één vierde van de maand, en dus een kwartaal per jaar.
- B. Ook heeft zij een kraamtijd van ongeveer een maand.
- C. En bovendien kent zij de moeilijke periode van een maand voorafgaand aan de bevalling en ook een maand aan het begin van de zwangerschap. Deze drie situaties van elk een maand gevoegd bij de reeds genoemde periode van drie maanden, geven een totaal van zes maanden, nog afgezien van de ziekten die haar vaak kunnen treffen.

Anderzijds houdt de vrouw rond haar vijftigste jaar op vruchtbaar te zijn. Voor die tijd is ze slechts de helft van de tijd functioneel en is

slechts twintig jaar van haar leven in staat tot voortplanting, terwijl de man zijn vruchtbaarheid houdt tot zijn 90ste of 100ste. Als we zouden veronderstellen dat een stel honderd jaar samen leeft, dan is de vrouw slechts 25 jaar daarvan, dus een kwart, volledig geschikt voor het huwelijksleven, terwijl de man het gedurende die hele periode is. Aldus zou hij als hij maar een vrouw zou hebben, driekwart van zijn leven verkwisten. Wij hopen dat deze wiskundige redenering de wijsheid kan aantonen die achter de beperking van het aantal echtgenotes tot vier per man verborgen ligt".³⁵

De andere argumenten die dikwijls gebruikt worden om het huwelijk van een man met meerdere vrouwen te rechtvaardigen zijn: de steriliteit van de eerste vrouw, haar ziekte, haar ouderdom of de afkeer die hij van haar kan hebben. Al deze argumenten gaan - net als de eerder genoemde - uit vanuit het oogpunt van de man en van zijn verschillende belangen, met name die van seksuele aard.

Toch willen de hedendaagse auteurs, zowel de mannen als de vrouwen onder hen, ons doen geloven, dat de polygamie is ingesteld in het belang van de vrouw en om haar eer te beschermen, om haar te behoeden tegen de losbandigheid en om haar in haar seksuele behoefte te voorzien; en ook om de familie te vrijwaren van verval en de maatschappij van zedenverwildering. Al-Bāhī al-Khūlī zegt bijvoorbeeld: "Ieder gesloten huwelijk betekent dat een vrouw beschermd is tegen het rondhangen in taveernes en op andere plaatsen, doordat zij de waarde van het huiselijke leven leert kennen en de eerzaamheid van het huwelijksbestaan".³⁶ Mevrouw Ghada al-Kharsa schrijft: "De islam heeft de polygamie toegestaan ter ere van de vrouw opdat zij geen verboden voorwerp zou zijn, die buitenechtelijke kinderen ter wereld brengt".³⁷ 'Abd al-Ḥalīm Maḥmūd verklaart dat: "Als de polygamie zou verdwijnen de prostitutie, die in de meeste islamitische landen zeldzaam is, de kop op zou steken en haar desastreuze gevolgen spoedig zou laten voelen".³⁸

En ook Abū Zayd bevestigt dat "de aanvaarding van de polygamie door de islam de grote verdienste had de islamitische gemeenschap

rein te houden en ver van de morele gebreken die verbreid zijn in de landen die haar niet kennen en haar niet toelaten".³⁹

Ieder die in de Arabisch-islamitische wereld geleefd heeft en die de sociale condities ervan kent, is volstrekt op de hoogte van wat de werkelijkheid laat zien aan geweldige problemen ten gevolge van de ondergeschikte positie van de vrouw in het islamitisch huwelijksysteem. Ook is bekend, dat de prostitutie in alle vormen in op alle niveaus in deze landen evenzeer verbreid is. De moslim schrijvers die zich erop beroepen dat de polygamie het middel geweest is dat de islamitische gemeenschap heeft gevrijwaard van overspel weten heel goed, dat de polygamie ook in deze gemeenschap in het geheel geen alternatief is voor buitenechtelijke seksuele relaties.

Noten

1. K. Amīn, *al-A'māl al-kāmila*, Beiroet, al-Mu'assasa al-'arabiyya, 1976, II, 93.
2. *Ibid.*
3. R. Ridā, *Tafsīr al-manār*, Cairo, Dār al-manār, 1367 h., IV, 349.
4. M. Shaltūt, *al-Islām 'aqīda wa sharī'a*, Cairo, Dār al-qalam, z.j., 196.
5. M. Abū Zahra, *al-Aḥwāl al-shakṣiyya*, Cairo, 1950, 89.
6. K. Kāmīl 'Alī, *Nizām ta'addud al-zawjāt fī l-islām*, Cairo, Dār al-i'tisām, 1985, 187-188.
7. I. al-Jamal, *Ta'addud al-zawjāt fī l-islām*, Cairo, Dār al-i'tisām, 1986, 177.
8. W. Ghawjī, *al-Mar'a al-muslima*, Damascus-Beiroet, Dār al-qalam, 1975, 160-161.
9. H. Banjar, *Dirāsāt islāmīya*, Djeddah, Dār al-asfahānī, 1972, 81.
10. M.M. al-Sha'rāwī, *Shubuhāt wa abāṭīl khuṣūm al-islām*, Cairo, Maktabat al-turāth al-islāmī, 1983, 77-79.
11. Z. 'Abd al-Bāqī, *al-Mar'a bayn al-dīn wa l-mujtama'*, Cairo, Maktabat al-nahḍa al-miṣrīya, 1977, 180.
12. *Ibid.*, 75.
13. M. 'Arafa, *Huqūq al-mar'a fī l-islām*, Damascus-Beiroet, al-Maktab al-islāmī, 1983, 71-73.
14. M.A. Abū Zayd, *Makānat al-mar'a fī l-islām*, Cairo, Dār al-nahḍa, 1979, 216.
15. M. Shaltūt, *op.cit.*, 209.
16. A. Sābiq, *Fiqh al-sunna*, Beiroet, Dār al-fikr, 1983, II, 104.
17. S. Quṭb, *al-Salām al-'ālamī wa l-islām*, Cairo, Maktabat Wahba, 1966, 92.

18. Zie: *Arab Women*, Minority Rights Group, Report No. 27, London, 1976, 19.
19. S. Abū Khalīl, *al-Islām fī qafaṣ al-ittihām*, Damascus, Dār al-fikr, 1980,
20. K. Kāmil 'Alī, *op.cit.*, 202.
21. A. Sābiq, *op.cit.*, 102-104.
22. A. al-Khūlī, *al-Islām wa l-mar'a al-mu'āṣira*, Koeweit, Dār al-qalam, z.j.,
23. M. al-Sibā'ī, *al-Mar'a bayn al-fiqh wa l-qānūn*, Damascus, al-Maktab al-islāmī, 1962, 113
24. M.A. Abū Zayd, *op.cit.*, 205.
25. A. al-Khūlī, *op.cit.*, 95.
26. M. al-Sibā'ī, *op.cit.*, 112.
27. A. al-Shāfi'ī, in: *al-Islām wa tanzīm al-usra*, Beiroet, Dār al-muttahida,
28. R. Riḍā, *Nidā' li l-jins al-latīf*, Damascus, al-Maktab al-islāmī, z.j., 68
29. M. Jamāl, *Muftarayāt 'alā l-islām*, Beiroet, Dār al-fikr, 1972, 108.
30. I. al-Jamal, *op.cit.*, 84.
31. *Ibid.*, 85.
32. M. Jamāl, *op.cit.*, 109.
33. M. al-Sibā'ī, *op.cit.*, 86.
34. K. Kāmil 'Alī, *op.cit.*, 200.
35. A.M. Sālim, *Manhaj al-tashrī' al-islāmī*, Medina, al-Maktaba al-'ilmīya, z.j., 116-118.
36. A. al-Khūlī, *op.cit.*, 92.
37. G. al-Kharsa, *al-Islām wa tahrīr al-mar'a*, Cairo, Dār al-siyāsa, 1978, 53.
38. A. Maḥmūd, *Ūrubā wa l-islām*, Cairo, Dār al-sha'b, z.j., 147-148.
39. M.A. Abū Zayd, *op.cit.*, 205.